

till att lång tid förflutit sedan tillståndet beviljades, i förening med omständigheterna i övrigt (Utlänningsärenden – Praxis, reg. 39). Se dock a.a., reg. 28 samt UN 53 och 55. I fråga om barnfamiljer har i praxis återkallelse underlåtits i vissa fall (a.a., UN 54 och 57). Jfr också a.a., UN 56.

Att en utlänning kan straffas för den oriktiga uppgiften eller det oriktiga förtigandet framgår av 10 kap. 2 § 3 UtlL.

Liksom tidigare får återkallelse undantagsvis ske även på grund av andra särskilda skäl. I fråga om uppehållstillstånd gäller detta dock endast om utlänningen ännu inte har kommit hit. Föredragande statsrådet anför i anslutning till denna återkallelsemöjlighet följande (prop. 1988/89:86 s. 63):

Upphållstillstånd för den, som ännu inte har kommit till Sverige, bör också liksom hittills kunna återkallas om det finns andra särskilda skäl, t.ex. att förutsättningen för tillståndet har ändrats väsentligt. Om utlänningen själv inte har orsakat eller bort förutse att omständigheterna skulle förändras, bör dock återkallelsemöjligheten tillämpas med försiktighet. Om utlänningen i sådant fall har vidtagit förberedelser för sin utflyttning av mer omfattande art bör tillståndet normalt inte återkallas. Såväl visering som arbetstillstånd bör också alltjämt kunna återkallas om det föreligger särskilda skäl. Särskilda skäl att återkalla visering kan vara att utlänningen ägnar sig åt annan verksamhet i Sverige än som förutsattes när viseringen meddelades. Arbetstillstånd kan t.ex. återkallas om det visar sig att utlänningen inte längre har det slag av arbete som det antogs att han skulle ha när tillståndet beviljades.

I prop. 1979/80:96 anges att ett särskilt skäl till återkallande av en visering kan vara, att utlänningen redan vid inresan visar sig sakna medel för sitt uppehälle här. Detta gäller i särskild grad när utlänningen inte har vidtagit några åtgärder för att klara sitt uppehälle (s. 91). Uttalandet torde alltjämt ha giltighet.

11 § Om utlänningen har rest in i landet, får ett uppehållstillstånd återkallas

1. om han bedriver sådan verksamhet som kräver arbetstillstånd utan att ha sådant tillstånd,

2. om han handlat på ett sådant sätt att det finns allvarliga anmärkningar mot hans levnadssätt, eller

3. om det med hänsyn till hans tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att han kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig undermåttelseverksamhet i Sverige eller i något annat nordiskt land.

Återkallelse enligt första stycket får ske endast om frågan har väckts innan utlänningen har varit bosatt här i tre år med uppehållstillstånd.

Regeringen får föreskriva att uppehållstillstånd får återkallas för de utlänningar som omfattas av avtalet om ett europeiskt samarbetsområde (EES) även i andra fall än de som anges i första stycket.

Paragrafen möjliggör återkallelse av ett uppehållstillstånd efter det utlänningen har rest in i landet, om det finns allvarliga anmärkningar mot hans levnadssätt. Att återkallelse kan ske dessförinnan framgår av 10 §.

Denna ordning infördes år 1985, men den avsåg då endast permanent uppehållstillstånd. Genom bestämmelsen ville man göra det möjligt att utnyttja fördelarna med att redan från början ge ett permanent uppehållstillstånd utan att för den skull gå miste om rimliga möjligheter för myndigheterna att reagera i fall av allvarliga vandelsanmärkningar. Genom att möjligheten till återkallelse upphörde efter viss tid bedömdes det permanenta uppehållstillståndets allmänna karaktär inte på något avgörande sätt påverkas av återkallelsemöjligheten.

En återkallelse enligt *första stycket* får avse såväl tidsbegränsade som permanenta uppehållstillstånd. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse den 1 juli 1995 (prop. 1994/95:179, bet. 1994/95:SfU16, rskr. 1994/95:401). Den tidigare bestämmelsen om återkallelse med hänvisning till utlänningens levnadssätt hade visat sig svår att tillämpa. Det ansågs angeläget att denna möjlighet finns och också kan tillämpas när det gäller utlänningar som gjort sig skyldiga till mycket allvarlig misskötsamhet utan att det därför föreligger ett av domstol meddelat beslut om utvisning (prop. s. 51).

Enligt motiven skall reglerna om återkallelse i 11 § inte återspegla förutsättningarna för tillstånd. För att ett beviljat uppehållstillstånd skall återkallas måste krävas betydligt allvarligare anmärkningar mot utlänningens skötsamhet och hederlighet än vad som krävs för att det första tillståndet skall vägras. Återkallelse bör således komma i fråga endast om utlänningen dömts till ett fängelsestraff av avsevärd längd eller om det annars föreligger »otvetydigt konstaterade anmärkningar» i fråga om levnadssättet (prop. s. 51). Vad som avses med det sistnämnda uttrycket har inte närmare utvecklats i förarbetena till 11 § men en jämförelse torde kunna göras med de uttalanden som gjorts till 2 kap.

4 § tredje stycket och 3 kap. 4 § andra stycket 2. Det framhålls dock att uppehållstillstånd skall kunna återkallas enligt 11 § även om en frihetsberövande påföljd inte ådömts. Det kan t.ex. vara fallet om en person vid upprepade tillfällen dömts för brott och därigenom visat sig »inte vara beredd att följa grundläggande normer i vårt samhälle» (prop. s. 76).

Består anmärkningarna enbart av en brottmålsdom där domstolen efter överväganden inte beslutet om utvisning bör uppehållstillståndet inte återkallas. Det skulle te sig stötande om en domstol och en förvaltningsmyndighet på samma bakgrundsmaterial skulle komma till olika resultat i fråga om utlänningens rätt att stanna kvar i landet. En brottmålsdom där domstolen inte beslutat om utvisning bör dock enligt motiven kunna vägas in i bedömningen när det förutom domen föreligger andra allvarliga anmärkningar.

Det framhålls i motiven att anmärkningarna alltid måste vägas mot det skyddsbehov utlänningen har och mot de skäl i övrigt som utlänningen kan åberopa för sin bosättning i Sverige (prop. s. 50).

Bestämmelserna i första stycket anses inte strida mot direktiv 64/221/EEG av den 25 februari 1964. Direktivet avser »samordningen av särskilda åtgärder som gäller utländska medborgares rörlighet och bosättning och som är berättigade med hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa» och innebär bl.a. att återkallelse av tillstånd och åtföljande beslut om utvisning skall grunda sig uteslutande på den berörda personens eget uppförande (prop. s. 51 f).

Till skillnad från tidigare anges inte i lagtexten att återkallelse skall kunna ske om utlänningen »inte försörjer sig på ett ärligt sätt». Enligt äldre bestämmelser angavs vidare att återkallelse kunde ske med anledning av prostitution eller grovt störande alkohol- eller narkotikamissbruk eller när utlänningen »yrkesmässigt bedrev otukt» eller på grund av alkohol- eller narkotikamissbruk levde grovt störande eller var en fara för annans säkerhet. Sådana uttryck för avvikande levnadssätt torde numera inte kunna leda till återkallelse enligt 11 §.

Beträffande de tidigare återkallelsegrunderna hänvisas i övrigt till kommentaren till 4 kap. 2 § första stycket UtlL.

Andra stycket föreskriver att frågan om återkallelse måste ha väckts inom tre år från det utlänningen inledde sin bosättning här, dvs. började bo här med uppehållstillstånd. Det krävs inte att utlänningen inom den fristen har blivit underrättad om ärendet, utan det räcker att detta har registrerats hos SIV. Enligt motiven gäller detta oavsett om ärendet har

tagits upp ex officio eller har anhängiggjorts genom en ingiven handling (prop. 1988/89:86 s. 65). Utlänningen skall dock underrättas snarast möjligt om återkallelseärendet.

Ett problem när det gäller återkallelse av uppehållstillstånd enligt 11 § har inte sällan varit att SIV på ett alltför sent stadium fått kännedom om anmärkningar i fråga om utlänningens levnadssätt. Det ursprungliga tidfristen på ett år för återkallelse utsträcktes till två år genom 1989 års UtlL. Tidsfristen har därefter förlängts med ytterligare ett år (prop. 1994/95:179).

EES-samarbetet har föranlett att ett *tredje stycke* tillförts 11 §. Som redovisas i kommentaren till 1 kap. 1 § har »EES-medborgare» och deras familjemedlemmar rätt att arbeta i Sverige utan arbetstillstånd. Arbetstagaren, hans eller hennes maka, deras barn som är under 21 år eller för sin försörjning beroende av föräldrarna samt föräldrar till arbetstagaren eller hans maka som i försörjningshänseende är beroende av barnen har vidare rätt till uppehållstillstånd. Tillstånden skall i de flesta fall gälla åtminstone i fem år (se direktivet 68/360/EEG). Tillståndet får inte återkallas enbart därför att utlänningen blir ofrivilligt arbetslös eller arbetsoförmögen på grund av sjukdom eller olycksfall (art. 7). Ett förnyat tillstånd kan dock begränsas till lägst tolv månader när en utlänning varit arbetslös i mer än ett år.

Det har bedömts att återkallelsemöjligheterna enligt första stycket inte är tillräckliga i den situation som uppkommit genom EES-samarbetet. I propositionen nämns det fallet, att en utländsk arbetstagare har kommit hit och börjat arbeta samt fått uppehållstillstånd för fem år men kort därefter frivilligt lämnar sitt arbete utan att söka något nytt. Ett annat fall som nämns är att en medborgare från tredje land får ett – likaså femårigt – uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytningen till en här bosatt arbetstagare som är »EES-medborgare» men förlorar anknytningen hit genom att arbetstagaren efter kort tid lämnar Sverige. I dessa fall kan det enligt propositionen vara befogat med en möjlighet att återkalla uppehållstillståndet (prop. 1991/92:170 Bilaga 10 s. 18).

För att möjliggöra för regeringen att genom förordning närmare precisera förutsättningarna för återkallelse av uppehållstillstånd för de utlänningar som omfattas av EES-avtalet har ett bemyndigande införts i tredje stycket. Behov av att återkalla ett sådant uppehållstillstånd kan uppstå även efter två år. Regeringen är därför vid den närmare regleringen i dessa fall inte bunden av tvåårsgränsen enligt andra stycket (prop. s. 26).

Med stöd av bemyndigandet föreskrivs i 3 kap. 5c § UtlF, att uppehållstillstånd för en EES-medborgare – annan än nordbo – som grundar sin rätt till vistelse här på EES-avtalet får återkallas, om utlänningen inte försörjer sig eller annars saknar medel för sitt uppehälle här. Detta gäller utöver bestämmelserna i 2 kap. 9–11 §§ UtlL. Upphållstillståndet för en familjemedlem som avses i 5 b § får återkallas, om anknytningen till EES-medborgaren bryts och familjemedlemmen inte på någon annan grund har rätt att stanna här. I förordningsmotiven understryks i fråga om arbetstagare, att det är tillåtet att söka en annan anställning och att en viss tid av arbetslöshet mellan anställningarna får accepteras. I vart fall gäller detta om EES-medborgaren varit anställd för längre tid än ett år och kan bedömas ha reella utsikter att få anställning igen (se målet C-292/89 Antonissen (1991) ECR I-745). Det framhålls i motiven att ingripande endast får ske vid uppenbara missförhållanden. Motsvarande bedömningar får göras beträffande andra kategorier av EES-medborgare (s. 14).

12 § Ett permanent uppehållstillstånd skall återkallas om utlänningens bosättning i Sverige upphör.

Om en utlänning som har permanent uppehållstillstånd upphör att vara bosatt i Sverige, skall tillståndet enligt denna paragraf återkallas. Bestämmelsen har i oförändrat skick förts över från 1980 års UtlL.

Återkallelse har i detta fall gjorts obligatorisk (prop. 1979/89:96 s. 117), eftersom den grundläggande förutsättningen för det permanenta uppehållstillståndet har bortfallit. Någon skyldighet att fortlöpande efterforska om utlänningar med permanent uppehållstillstånd fortfarande bor kvar i Sverige har inte genom bestämmelsen ålagts SIV. Innebörden av bestämmelsen är att verket skall återkalla tillståndet när man får kännedom om att bosättningen här har upphört. Genom att beviset om permanent uppehållstillstånd har gjorts tidsbegränsat har emellertid SIV fått möjlighet att i viss utsträckning konstatera när innehavaren har upphört att vara bosatt här.

Frågan om återkallelse av ett permanent uppehållstillstånd på grund av upphörd bosättning behandlas även i prop. 1983/84:144. Föredraganden framhåller där att utgångspunkten också i fortsättningen måste vara, att tillståndet skall återkallas när bosättningen upphör. Å andra sidan sägs det vara viktigt att garantera att de invandrare, som efter ett

antal år i Sverige på försök återvänder till hemlandet men inte kan anpassa sig där, får möjlighet att återvända hit för att på nytt bosätta sig här (s. 88). Den praxis som SIV tillämpar i detta hänseende innebär bl.a., att en utlänning som har varit bosatt i Sverige i fyra år och som efter att ha lämnat landet återinvandrar hit inom tre år, får ett nytt uppehållstillstånd, regelmässigt ett permanent uppehållstillstånd. Har utlänningen bott här mycket länge, dvs. minst 10–15 år, beviljas inte sällan uppehållstillstånd även om utlandsvistelsen har varit mycket lång. Enligt propositionen bör en återvändande utlänning som enligt angivna praxis skall få ett nytt uppehållstillstånd i allmänhet ha rätt att få tillståndsfrågan prövad efter ankomsten hit (s. 89) och således undantas från kravet att uppehållstillstånd skall vara ordnat före inresan. Se kommentaren till 5 §. I propositionen erinras om att situationen ofta är tveksam och att polismyndigheten enligt numera 4 kap. 4 § tredje stycket UtlL då bör överlämna ett eventuellt avvisningsärende till SIV, som får bedöma om undantag bör ske från kravet på ordnande av tillstånd före inresan.

I fråga om formerna för återkallelse anför föredraganden (s. 89):

Om det kommer till SIV:s kännedom genom folkbokföringsregistret eller på annat sätt att utlänningens bosättning i landet har upphört, bör det permanenta uppehållstillståndet återkallas inom någon kortare tid efter det att giltighetstiden för beviset om hans permanenta uppehållstillstånd har gått ut. Om utlänningen i samband med förnyelse av beviset om permanent uppehållstillstånd inte kan anträffas, bör frågan om hans bosättning utredas och, om han inte längre är bosatt i Sverige, hans permanenta uppehållstillstånd inom viss tid återkallas. Jag vill emellertid understryka vikten av att en noggrann undersökning görs av frågan om bosättningen har upphört. Det måste sålunda tillses att ett permanent uppehållstillstånd inte felaktigt återkallas på grund av att utlänningen har nödgats kvarstanna längre tid vid ett besök i hemlandet. Information till utlänningar om vad som gäller beträffande deras permanenta uppehållstillstånd bör i flera avseenden förbättras i syfte att undvika missuppfattningar.

Regeringen har i beslut i ett enskilt ärende, 1988-07-14 U 6048/87, förklarat att s.k. generell återkallelse, åstadkommen genom samkörning av vissa dataregister hos Riksskatteverket och SIV, inte kan anses ha medfört att den enskilda utlänningens permanenta uppehållstillstånd blivit återkallat.

I detta sammanhang bör vidare nämnas följande. Bestämmelsen om återkallelse av det permanenta uppehållstillståndet när bosättningen